

NORGES HØYESTERETT

Den 13. mars 2018 avsa Høyesterett dom i

HR-2018-491-A, (sak nr. 2017/2114), straffesak, anke over dom,

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Alf Martin Evensen)

S T E M M E G I V N I N G :

(1) Dommer **Bergh**: Saken gjelder straffutmåling for grov kroppsskade. Det er blant annet spørsmål om forhøyet straff som følge av gjentakelse, og om fastsettelse av fellesstraff med en tidligere delvis betinget dom, der årsaken til at deler av straffen ble gjort betinget, var lang saksbehandlingstid.

(2) A ble 9. juni 2016 satt under tiltale for overtredelse av straffeloven § 274 første ledd, jf. § 273. Grunnlaget er i tiltalen beskrevet slik:

"Torsdag 25. februar 2016 ca kl. 02.30 i ---gata i X, slo og/eller sparket han B flere ganger i hodet og kroppen, slik at B blant annet fikk brudd i nesen, flere kutt i ansiktet som måtte syes med til sammen 22 sting, hjernerystelse og bløtvevshevelser og blodutredelser over store deler av ansiktet. B var sykmeldt fra 25. februar til og med 1. april 2016."

(3) Sandefjord tingrett avsa 24. januar 2017 dom med slik domsslutning når det gjelder straffekravet:

"A, født 00.00.1982, dømmes for en overtredelse av straffeloven (2005) § 274 første ledd jf. § 273 sammenholdt med § 77 bokstav a), c), d) og k), § 78 bokstav f) samt § 79 bokstav b).

Straffen settes til ubetinget fengsel i 1 – ett – år og 8 – åtte – måneder.

Straffen er en felles straff som inkluderer 120 – etthundreogtjue – dager betinget fengsel etter Sandefjord tingretts dom av 18.12.2015, jf. straffeloven (2005) § 39 tredje ledd. Straffen er en særskilt dom i forhold til betinget straff etter Oslo tingretts dom av 09.10.2015, jf. straffeloven (2005) § 39 tredje ledd.

Det gjøres fradrag for varetekt med 8 – åtte – dager, jf. straffeloven § 83."

- (4) A anket til Agder lagmannsrett. Ved lagmannsrettens dom 5. oktober 2017 ble straffen endret til fengsel i to år og ti måneder, hvorav seks måneder ble gjort betinget med en prøvetid på fire år. Straffskjerpelsen hadde blant annet sammenheng med at lagmannsretten, i motsetning til tingretten, avsa en fellesstraff også med den betingede delen av fengselsstraffen idømt ved Oslo tingretts dom 9. oktober 2015.
- (5) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen.
- (6) *Mitt syn på saken*
- (7) Jeg ser først på hva som isolert sett vil være riktig straffenivå for den handlingen domfellelsen nå gjelder.
- (8) Det er tale om grov, uprovosert vold begått utendørs etter at A og fornærmede hadde vært på samme utested. De kjente hverandre ikke fra tidligere. Fornærmedes skader er opplyst i tiltalebeslutningen. Tingretten har beskrevet de skjerpene omstendighetene i saken slik:
- "I skjerpene retning er det lagt vekt på at saken gjelder svært alvorlig vold påført en uskyldig og relativt forsvarsløs gutt av en dreven kampsportutøver. Det oppsto store skader, men skadepotensialet var betydelig større enn det som tross alt manifesterte seg. Det store skadepotensialet må vektlegges i skjerpene retning. Volden skjedde også fullstendig uprovosert. Den skjedde også ute på natten på vinteren. Det var flere kuldegrader. Fornærmede ble først funnet dagen etter. Han kunne ha blitt sterkt skadet eller endog mistet livet på grunn av temperaturen ute."**
- (9) Handlingen skjedde ca. kl. 02.45. Fornærmede ble funnet 06.25 neste morgen.
- (10) Lagmannsretten har angitt straffenivået for handlingen til å være mellom fengsel i ett år og seks måneder og ett år og ni måneder, og har blant annet vist til Rt-2011-1751 og Rt-2013-1537. Etter mitt syn blir det riktig å ta utgangspunkt i en fengselsstraff på ett år og seks måneder.
- (11) For den videre straffutmålingen har tidligere dommer mot A betydning på flere måter. Jeg vil derfor gå inn på disse.
- (12) I perioden 2002 til 2007 ble han domfelt tre ganger for narkotikaovertridelser og enkelte andre forhold, herunder også voldskriminalitet. Han fikk videre en dom for narkotikaovertridelser i 2013, som ikke har selvstendig betydning for de spørsmålene som foreligger i denne saken.
- (13) Ved Sandefjord tingretts dom 21. september 2009 ble A dømt til fengsel i åtte måneder for legemsbeskadigelse og legemsfornærmelse. Denne dommen var ferdig sonet 8. juli 2010.

- (14) Den 16. desember 2010 begikk A, sammen med flere andre, grovt ran som omfattet alvorlige voldshandlinger. Dom i saken ble avsagt av Oslo tingrett først 9. oktober 2015. Handlingene ble i dommen beskrevet slik:

"Det er på det rene at A og de øvrige gjerningspersonene utøvde vold og trusler i forsøk på å få tak på et større pengebeløp. Det er heller ikke tvilsomt at volden er begått uprovosert, av flere gjerningsmenn i fellesskap mot en forsvarsløs person og at handlingene bærer preg av mishandling. For fornærmede medførte de straffbare handlingene brudd i nesebeinet, hevelser og blåmerker i ansiktet og en sykemelding på over to uker. I tillegg har den mentale belastningen vært omfattende ..."

- (15) Oslo tingrett uttalte i dommen at straff for handlingene i utgangspunktet ville være fengsel i to år og seks måneder.
- (16) I formildende retning ble det lagt vesentlig vekt på den lange saksbehandlingstiden, som ikke kunne lastes A. Oslo tingrett konstaterte at det forelå brudd på Grunnloven § 95 og EMK artikkel 6 nr. 1, som måtte kompenseres ved en straffereduksjon. Under henvisning til Rt-2015-788 avsnitt 31 valgte retten å redusere den totale fengselsstraffen og i tillegg gjøre en del av straffen betinget. Straffen ble satt til fengsel i ett år og fire måneder, hvorav ett år og tre måneder ble gjort betinget. Den ubetingede delen av straffen ble ansett sonet ved utholdt varetekt.
- (17) Ved Sandefjord tingretts dom 18. desember 2015 ble A dømt til fengsel i ti måneder, hvorav fire måneder ble gjort betinget med en prøvetid på to år. Domfellelsen gjaldt blant annet narkotikaovertrедelser, grovt tyveri og besittelse av ladd skytevåpen. Handlingene var begått i 2013 til 2015. I og med at handlingene var begått før Oslo tingretts dom 9. oktober 2015, ble straffeloven 1902 § 64 anvendt ved straffutmålingen. A sonet den ubetingede delen av straffen, utover det som var sonet ved utholdt varetekt, i perioden mars til juni 2016.
- (18) I den saken som nå står for Høyesterett, har lagmannsretten under henvisning til straffeloven § 79 bokstav b og § 77 bokstav k skjerpet straffen på det grunnlag at domfellelsen gjelder gjentatt voldskriminalitet.
- (19) Straffeloven § 79 bokstav b er en videreføring av den tidligere bestemmelsen i straffeloven 1902 § 61. Etter sin ordlyd gir § 79 bokstav b bare anvisning på at lengstestraffen i det enkelte straffebudet blir forhøyet dersom vilkårene i bestemmelsen er oppfylt. Det er likevel på det rene at den generelt gir grunnlag for å skjerpe straffen ved visse former for gjengangerkriminalitet. Jeg viser til Rt-2005-1186 avsnitt 17 og sitatet der fra Ot.prp. nr. 62 (2002–2003) side 94–95. Straffskjerpelsen skal normalt skje i form av en betinget fengselsstraff i tillegg til ubetinget fengsel, se Rt-2007-1659 avsnitt 10–12 og avsnitt 19.
- (20) Det følger av § 79 bokstav b andre ledd andre punktum at bestemmelsen ikke gjelder dersom "den nye handlingen er begått senere enn 6 år etter at fullbyrdelsen av den tidligere straffen er avsluttet". Kravet om fullbyrding innebærer at det må være tale om en ubetinget fengselsstraff som helt eller delvis er sonet. At en dom er ansett sonet ved utholdt varetekt, er ikke tilstrekkelig til at straffen er fullbyrdet i denne sammenheng, se Matningsdal, Straffeloven, Alminnelige bestemmelser, Kommentirutgave, 2015 side 755, med videre henvisninger til rettspraksis.

- (21) Den ubetingede delen av straffen i Oslo tingretts dom 9. oktober 2015 ble ansett sonet ved utholdt varetekt. Dette innebærer at ved straffeutmålingen her kommer § 79 bokstav b ikke til anvendelse når det gjelder denne dommen.
- (22) Sandefjord tingretts dom 21. september 2009 var ferdig sonet 8. juli 2010. Handlingene A nå domfelles for, er begått 25. februar 2016. Det innebærer at handlingene er begått før utløpet fristen på seks år, slik at vilkårene i § 79 bokstav b er oppfylt når det gjelder denne dommen.
- (23) Straffeloven § 77 angir bestemte forhold som skal tas i betraktning i skjerpene retning ved straffutmålingen. Etter bokstav k skal det tas i betraktning at lovbruddet "er begått av noen som tidligere er ilagt en strafferettslig reaksjon for liknende handlinger eller andre handlinger som er av betydning for saken". Denne bestemmelsen supplerer § 79 bokstav b, se departementets begrunnelse i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) side 272:
- "... Men uavhengig av om vilkårene for å anvende sidestrafferammen er oppfylt, bør det som hovedregel tillegges vekt i skjerpene retning at gjerningspersonen tidligere har blitt straffet for lovbrudd av liknende karakter. Unntak må gjøres for tilfeller hvor det er gått meget lang tid mellom mindre alvorlige lovbrudd. ..."**
- (24) Bestemmelsen må anses å være i samsvar med de utgangspunktene som også tidligere ble lagt til grunn i rettspraksis.
- (25) Etter mitt syn er det i dette tilfellet grunnlag for en viss skjerpelse av straffen som følge av gjentakelse. Jeg legger da særlig vekt på at både de handlingene A domfelles for nå, og handlingen han ble domfelt for i 2015, er alvorlige voldshandlinger. Handlingene nå ble begått kort tid etter domfellelsen i 2015. I tillegg kommer at han også er domfelt for vold i 2009.
- (26) Ved vurderingen må det samtidig tas hensyn til at handlingene A ble domfelt for i 2015, ble begått så langt tilbake som i 2010. Videre ble handlingene domfellelsen nå gjelder, begått tett opp til utløpet av seksårsfristen for anvendelse av § 79 bokstav b knyttet til domfellelsen i 2009. Det er således ikke tale om voldsutøvelse gjentatt med stor hyppighet. Slik omstendighetene er her, får det etter mitt syn begrenset selvstendig betydning at vilkårene i § 79 bokstav b er oppfylt.
- (27) Jeg er samlet kommet til at det er grunnlag for et tillegg for gjentakelse på omkring fire måneder fra det utgangspunktet på ett år og seks måneder som jeg tidligere har angitt.
- (28) Politiet kom i kontakt med A kort tid etter hendelsen i 2016. I første politiavhør ga han en uforbeholden tilståelse som han har fastholdt siden. På det tidspunktet tilståelsen kom, forelå det begrenset med bevis i saken, og det fremstår som usikkert om det uten hans tilståelse ville ha foreligget grunnlag for å domfelle A for handlinger av den karakter som er beskrevet i tiltalen. Uansett har tilståelsen i vesentlig grad forenklet behandlingen av saken. Dette innebærer at den må tillegges vesentlig vekt i formildende retning, jf. straffeloven 78 bokstav f.
- (29) Det er likevel ikke tale om en situasjon der domfellelsen gjelder et forhold som uten tiltaltes forklaring ville vært ukjent for politiet. Jeg viser i denne sammenheng til drøftelsen i HR-2017-2444-A avsnitt 22 og 23. Jeg er kommet til at tilståelsesfradraget her bør være på omkring 25 prosent.

- (30) Jeg bemerker at tilståelsesfradraget bør beregnes før det eventuelt tas hensyn til de betingede delene av straffen fra tidligere dommer.
- (31) Spørsmålet her er om de betingede delene av straffen fastsatt ved Oslo tingretts dom 9. oktober 2015 og Sandefjord tingretts dom 18. desember 2015 skal hensyntas ved straffutmålingen slik at det fastsettes en fellesstraff. Det er på det rene at handlingene A domfelles for, er begått i prøvetiden for disse dommene, slik at vilkårene for fellesstraff i utgangspunktet er oppfylt, jf. straffeloven § 39 tredje ledd.
- (32) Spørsmålet om fellesstraff med en betinget dom er nært beslektet med spørsmålet om fellesstraff med resttid etter prøveløslatelse, jf. straffegjennomføringsloven § 45, som viser til straffeloven § 52 første ledd bokstav b. Jeg viser til behandlingen av dette spørsmålet i HR-2018-486-A avsnitt 26. I Rt-2011-1317 avsnitt 22, sammenfattes den rettslige situasjonen med at det ved avgjørelsen av om fellesstraff skal idømmes, vil ha stor betydning hvilket omfang det eller de nye straffbare forholdene har, om det er tale om lignende handlinger, og om de er begått tidlig eller sent i prøvetiden.
- (33) Dersom det fastsettes en fellesstraff, står retten fritt til å fastsette lengden av denne. Normalt settes fellesstraffen lavere enn summen av den betingede straffen og den straffen det nye straffbare forholdet tilsier. De hensynene som normalt bør vektlegges ved vurderingen, er nærmere beskrevet i Rt-2007-451 avsnitt 10, som er gjengitt i HR-2018-486-A avsnitt 28. Disse sakene gjelder prøvelatelse, men tilsvarende momenter inngår i vurderingen når utgangspunktet er en betinget dom.
- (34) Handlingene A nå domfelles for, er begått tidlig i prøvetiden for begge de aktuelle dommene. Jeg anser det klart at det bør idømmes en felles straff med betingede delen av Sandefjord tingretts dom. Selv om denne ikke direkte gjaldt voldskriminalitet, fremstår handlingene han nå domfelles for, tidsmessig og ut fra en samlet bedømmelse, å være begått nærmest i forlengelsen av handlingene som han ble domfelt for ved Sandefjord tingretts dom.
- (35) Når det gjelder dommen fra Oslo tingrett, er det utvilsomt tale om samme type straffbare forhold – grov voldskriminalitet. Det er gått lang tid mellom handlingene, men samtidig er som påpekt de nye handlingene begått tidlig i prøvetiden. Det sentrale spørsmålet blir hvilken betydning det bør få at betinget fengsel i Oslo tingretts dom ble anvendt som kompensasjon for lang saksbehandlingstid.
- (36) Som jeg har redegjort for, var det utelukkende den lange saksbehandlingstiden som var grunnlaget for at Oslo tingrett gjorde vesentlige deler av fengselsstraffen betinget. Det er i dommen ikke vist til andre formildende omstendigheter.
- (37) Oslo tingretts dom er avsagt før Høyesteretts storkammerdom, HR-2016-225-S, som innebar en avklaring av hvordan kompensasjon for lang saksbehandlingstid bør gis ved straffutmålingen. Om valget mellom fradrag i totalstraffen og helt eller delvis betinget dom, uttaler førstvoterende i avsnitt 43:

"Utgangspunktet bør etter mitt syn være et fradrag i totalstraffen. Dette vil være den mest tydelige kompensasjonen. Fradraget er endelig og består uavhengig av domfeltes senere adferd. Jeg er videre enig med forsvareren i at kompensasjon i form av en helt eller delvis betinget dom kan ha liten realitet for domfelte som av forskjellige grunner

ikke klarer å avholde seg fra ny kriminalitet i prøvetiden. Det kan dreie seg om personer som er så belastet og innvevd i rusmisbruk eller kriminelle miljøer at nye brudd er særlig vanskelig å unngå."

- (38) Det blir likevel presisert at det ikke er utelukket å gi kompensasjon gjennom en helt eller delvis betinget dom, se avsnitt 46:

"Fradrag i den utmålte straffen er imidlertid bare et utgangspunkt. I flere sakstyper vil det likevel være mest aktuelt å velge en annen løsning. Dette gjelder for det første dersom tidsforløpet tilsier en mildere straffart for eksempel samfunnsstraff. Ved helt korte fengselsstraffer kan videre en reduksjon være umulig eller lite hensiktsmessig. Det naturlige er da å gjøre hele straffen betinget. Videre kan krenkelsen av og til være så alvorlig at det ikke er aktuelt å anvende ubetinget fengsel, jf. Rt-2007-1326."

- (39) Høyesterett drøfter i dommen også om reglene i EMK innebærer krav om at kompensasjon må gis gjennom en reduksjon av den ubetingede delen av straffen. Førstevoterende viser til at forsvareren hadde gjort gjeldende et slik syn og uttaler i avsnitt 39:

"Jeg er ikke enig i dette. Det følger av lang praksis at EMD har godtatt kompensasjon i form av betinget dom eller deldom. ... Jeg tilføyer for ordens skyld at det i dette ligger at eventuell soning på grunn av brudd på betingelsene ikke anses som konvensjonsbrudd. Dette fordi soningen i så fall er en følge av domfeltes senere handlinger."

- (40) Det gjelder altså ikke noe absolutt krav, verken etter norske regler eller etter EMK, om at kompensasjon for lang saksbehandlingstid skal gis gjennom en reduksjon av totalstraffen. Avgjørelsen bygger videre klart på at i de tilfellene det er gitt en betinget reaksjon, vil denne delen av straffen kunne komme til soning som reaksjon på en senere handling, uten at dette innebærer brudd på EMK.
- (41) Ut fra dette må det etter mitt syn her være adgang til å idømme en fellesstraff med den betingede delen av straffen i Oslo tingretts dom 9. oktober 2015.
- (42) Jeg er kommet til at det bør avsies en fellesstraff som også omfatter den betingede delen av Oslo tingretts dom. Ved fastsettelsen av fengselsstraffens lengde bør det likevel tas hensyn til at bakgrunnen for at det i 2015 ble gitt betinget straff, var den lange saksbehandlingstiden.
- (43) Samlet er jeg kommet til at de betingende delene av Oslo tingretts dom 9. oktober 2015 og Sandefjord tingretts dom 18. desember 2015 gir grunnlag for å skjerpe straffen med omkring ti måneder sammenlignet med det som isolert sett ville vært straffen for handlingene som pådømmes nå. Dette leder til en samlet straff på fengsel i to år og tre måneder.
- (44) Det er ikke grunnlag for å redusere straffen som følge av lang saksbehandlingstid. Tiden fra handlingene ble begått til Høyesteretts dom foreligger, er så vidt over to år. Selv om det raskt forelå tilståelse, er en slik saksbehandlingstid innenfor det normale, jf. HR-2016-225-S avsnitt 36. Det er ikke konstatert liggetid i saken.
- (45) Jeg er, som lagmannsretten, kommet til at seks måneder av fengselsstraffen bør gjøres betinget. Jeg legger da vekt på at A synes å være i en positiv utvikling. Han har opplyst at han etter hendelsen har lagt om sin livsstil og brutt kontakten med det kriminelle miljøet.

Han er ikke under etterforskning for nye forhold. En delvis betinget dom er også i samsvar med det utgangspunktet som gjelder for forhøyet straff som følge av gjentakelse etter straffeloven § 79 bokstav b. I og med at prøvetiden løper også i soningstiden, bør den i dette tilfellet settes til fire år.

(46) Jeg stemmer for denne

D O M :

I tingrettens dom gjøres følgende endringer:

Straffen settes til fengsel i 2 – to – år og 3 – tre – måneder. Fullbyrding av 6 – seks – måneder av straffen utsettes med en prøvetid på 4 – fire – år, jf. straffeloven § 34. Straffen er en fellesstraff med de betingede delene av Oslo tingretts dom 9. oktober 2015 og Sandefjord tingretts dom 18. desember 2015. Til fradrag i straffen går 8 – åtte – dager for utholdt varetekt.

- (47) Dommer **Arntzen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (48) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (49) Dommer **Bull:** Likeså.
- (50) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (51) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I tingrettens dom gjøres følgende endringer:

Straffen settes til fengsel i 2 – to – år og 3 – tre – måneder. Fullbyrding av 6 – seks – måneder av straffen utsettes med en prøvetid på 4 – fire – år, jf. straffeloven § 34. Straffen er en fellesstraff med de betingede delene av Oslo tingretts dom 9. oktober 2015 og Sandefjord tingretts dom 18. desember 2015. Til fradrag i straffen går 8 – åtte – dager for utholdt varetekt.

Riktig utskrift bekreftes: